

Мирослав Трещов

професор кафедри
адміністративно-правових
дисциплін та публічного управління
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор наук з державного
управління, доцент

**КОНЦЕПЦІЯ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ УКРАЇНИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

Екологізація України в контексті євроінтеграції – це складний, багаторівневий процес, спрямований на наближення екологічної політики, законодавства, практик та стандартів України до норм і вимог Європейського Союзу. Цей процес охоплює не лише захист навколишнього середовища, а й інтеграцію принципів сталого розвитку в усі сфери економіки та управління.

Перспективи набуття Україною членства в ЄС прямо залежать від ефективності долучення українського суспільства, бізнесу та політикуму до реалізації Зеленого курсу ЄС, екомодернізації задля досягнення задекларованої ЄС кліматичної нейтральності до 2050 року, зеленої трансформації в межах поточного та повоєнного реконструктивного відновлення та діджиталізації екологічного управління.

Зелений курс ЄС – це стратегічна програма Євроспільности, яка визначає масштабні трансформації, спрямовані на формування сучасної, стійкої та конкурентної економіки. Головною метою імплементації Зеленого курсу ЄС є зробити Європу першим кліматично нейтральним континентом до 2050 року. Ініціатива поєднує зусилля у сфері клімату, економіки та соціальної політики, щоб створити нові можливості для розвитку, підвищити рівень добробуту, покращити якість довкілля та здоров'я громадян. Зелений курс ЄС розглядає кліматичні та екологічні виклики не як загрозу, а як тригер інновацій, сталого зростання та глибоких змін в політиці, економіці та соціальному житті.

При цьому досягнення задекларованої ЄС кліматичної нейтральності має бути не лише ефективною, а й соціально справедливою та інклюзивною. Ключовими напрями кліматичної нейтральності є декарбонізація енергетики, протидія зміні клімату, екологізація будівництва та оновлення інфраструктури, сталий розвиток промисловості й транспорту, зниження рівня забруднення, збереження біорізноманіття, а також реформування аграрного сектору на засадах екологічної стійкості.

Суть Зеленого курсу ЄС полягає не лише в екологічній трансформації, а в масштабному оновленні європейської моделі розвитку. Йдеться про нову філософію зростання, яка базується на гармонійному співіснуванні людини,

економіки та природи, де використання ресурсів планети стає раціональним і відповідальним.

Виклики, що постають перед Україною на шляху до реалізації Зеленого курсу ЄС, мають комплексний характер і потребують міжсекторального підходу, оскільки охоплюють не лише технічні та фінансові аспекти, але й потребують глибокої інституційної перебудови, зростання суспільної участі, переосмислення економічної моделі розвитку країни та врахування особливостей повоєнної реальності. Найважливіші виклики включають геополітичні та безпекові ризики, труднощі гармонізації українського законодавства із законодавчими нормами ЄС, економічні обмеження, низьким рівень інституційної спроможності органів державної влади та місцевого самоврядування і адміністративні бар'єри, а також соціальні виклики і брак екологічної культури.

Зазначимо, що повномасштабна військова агресія РФ проти України створила безпрецедентні перешкоди для реалізації зеленої політики. Руйнування критичної інфраструктури, забруднення природного середовища, замінування територій та знищення природоохоронних об'єктів значно ускладнюють досягнення кліматичних і екологічних цілей. Крім того, ресурси державного бюджету наразі переважно спрямовуються на потреби сектору оборони, що знижує фінансову спроможність підтримувати зелені ініціативи.

Зазначимо, що Україна взяла на себе зобов'язання щодо імплементації низки директив ЄС у сфері довкілля, зокрема у сферах якості повітря, управління відходами, збереження природи та кліматичної політики, проте реальний прогрес у впровадженні цих норм на сьогодні залишається досить обмеженим, адже ухвалені законодавчі зміни не супроводжуються ефективними механізмами реалізації, а нормативна база залишається фрагментованою та складною для практичного застосування.

Економічна криза, спричинена російсько-українською війною, суттєво вплинула на погіршення інвестиційного клімату в Україні. Недоступність або обмежений доступ до довгострокового фінансування унеможливорює модернізацію промислових об'єктів, впровадження енергоефективних технологій і розвиток відновлюваної енергетики, а поточний надзвичайно високий за світовими нормами рівень енергоємності вітчизняної економіки та залежність від викопного палива зберігають українську модель економічного зростання на доіндустріальному рівні [2, с. 26].

Реалізація екологічної політики в Україні ускладнена низьким рівнем інституційної спроможності органів державної влади та місцевого самоврядування, слабкою координацією між органами влади, фрагментарністю законодавчої бази та відсутністю цілісного бачення стратегії екологічної трансформації. Окрему проблему становить недосконалість системи екологічного контролю та недостатня кількість фахових експертів у сфері кліматичного управління, оцінки впливу на довкілля та зеленого планування.

Але головним викликом імплементації положень Зеленого курсу ЄС є

той факт, що усвідомлення українським суспільством важливості переходу до кліматично нейтрального розвитку залишається на надзвичайно низькому рівні. Як серед громадян, так і серед представників бізнесу спостерігається опір змінам, пов'язаний з небажанням змінювати поточний напівлегальний формат провадження діяльності, економічними ризиками, додатковим навантаженням та відсутністю чітких стимулів і покарань, тому головними завданнями публічного управління в даній сфері є поширення екологічної самосвідомості, інтенсифікація процесу суспільного обговорення зелених стратегій та прозоре інформування громадськості щодо нероздільності процесів євроінтеграції та імплементації Зеленого курсу ЄС і досягнення кліматичної нейтральності.

Процеси відновлення інфраструктури після завершення бойових дій створюють як потенційні загрози, так і унікальні можливості для імплементації Зеленого курсу ЄС. Ризики, що реконструкція відбуватиметься за старими, неекологічними схемами, без урахування кліматичних цілей, є досить високими, бо незважаючи на декларовану боротьбу з корупцією, за оцінками експертів (Індекс сприйняття корупції Transparency International) Україна залишається високо корумпованою країною Європи.

У процесі імплементації Зеленого курсу ЄС важливу роль відіграє не лише секторальна політика, а й загальна система стратегічного та фінансового планування, узгоджена з європейськими стандартами. З метою забезпечення відповідності цим критеріям Україна здійснює активні кроки в напрямку гармонізації внутрішньої політики з правом ЄС, зокрема в екологічній та кліматичній сферах.

У березні 2024 року Кабінетом Міністрів України схвалено план дій [3], необхідний для реалізації фінансово-інвестиційної ініціативи ЄС «Ukraine Facility», яка передбачає надання Україні 50 мільярдів євро впродовж 2024–2027 років, які спрямовуються на підтримку макрофінансової стабільності, залучення інвестицій у ключові сфери відновлення та на надання технічної допомоги в межах процесу трансформаційних реформ.

У контексті зазначеної ініціативи загальний порядок денний реформ містить низку пріоритетних завдань, серед яких підвищення спроможності до ефективного наближення національного законодавства до *acquis communautaire*, інтеграція положень Зеленого курсу ЄС в усі сектори публічної політики, а також забезпечення практичного виконання й належного контролю за дотриманням екологічного і кліматичного законодавства.

Концепція екологізації України в контексті євроінтеграції не уособлюється лише в імплементації заходів із захисту довкілля, а вимагає проведення системних перетворень в самосвідомості громадян, способі життя, публічному управлінні та галузях економіки країни – від енергетики до аграрного бізнесу. Екологізація України має на меті не лише досягнення стандартів ЄС, а й створення конкурентоспроможного, сталого і безпечного для людей середовища провадження життєдіяльності на засадах концепції

Smart City [1], впровадження принципів екологічної демократії, де участь громадян, транспарентність та ефективність публічної політики є основою сталого розвитку. З іншого боку, за умов політичної волі до здійснення системних реформ, комплексної підтримки з боку ЄС та міжнародних фінансових інституцій імплементація положень Зеленого курсу ЄС відкриває для України перспективи екореконструкції, впровадження циркулярної економіки та розвитку кліматично сталих громад.

1. Мунько А. Ю. Поступ українських міст щодо реалізації концепції SMART-City в управлінських процесах. *Вчені записки Таврійського Національного університету імені В.І. Вернадського*. Серія : Публічне управління та адміністрування. 2022. Т. 3 (72). № 6. С. 161–166. URL: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2022.6/25>
2. Про схвалення Плану України : розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.03.2024 № 244-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244-2024-%D1%80>
3. Трещов М. М. Модернізація енергетичного сектору як пріоритетний напрям повоєнного відновлення України. *Науковий вісник: Державне управління*. 2024. № 1 (15). С. 28–45. URL: [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2024-1\(15\)-28-45](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2024-1(15)-28-45).

Михайло Харламов

професор кафедри соціальних
і гуманітарних дисциплін,
доктор історичних наук, професор

Марина Чиркіна-Харламова

заступник начальника кафедри
спеціальної хімії та хімічної технології
Національного університету
цивільного захисту України,
кандидат технічних наук, доцент

ВРАХУВАННЯ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА ПІД ЧАС УХВАЛЕННЯ РІШЕНЬ ПЕРШОГО З'ЇЗДУ ПОЖЕЖНО-СТРАХОВОГО ВІДДІЛУ ВИЩОЇ РАДИ НАРОДНОГО ГОСПОДАРСТВА УСРР

Під час початкового приходу до влади більшовиків в Україні, вони намагалися дотримуватися верховенства права в законодавстві на підкорених землях з метою привернення населення українських територій та місцевих еліт на бік радянської влади. В тому числі, це стосувалося пожежно-страхової сфери законодавства.

У травні 1920 року відбувся I з'їзд робітників пожежно-страхового відділу Вищої ради народного господарства (ПСВ ВРНГ) УСРР, на якому обговорювалися та пропонувалися законодавчі ініціативи у пожежно-